

Planuojamoje statyti administracinio pastato vietoje, teritorijos, kurioje planuota įrengti geoterminio šildymo įrenginius, P kraštyje (10–11 pav.) aptiktos gerai išlikusios XIX a. statyto pastato liekanos – iš akmenų mūryti pamatai. Šis ūkinės paskirties pastatas veikiausiai pastatytas XIX a. I pusėje, neilgai trukus po Rusijos–Prancūzijos karo. Pastato statybos vietoje atlikus archeologinius tyrimus, atkastosios pastato liekanos buvo integruotos į statomą pastatą. Prie pilies P ir V sienų prigludusio, plane „L“ raidės pavidalo pastato V fligelio Š galo dar buvo prišlietas kažkoks statinys. Sprendžiant iš tyrimų metu aptiktų pamatų, jis tikriausiai buvo medinis. Vien iš akmenų krautas pastatas buvo netoli pilies P bokšto (12 pav.). Šio pastato liekanos aptiktos prie XIX a. statyto mūrinio pastato P fligelio R galo. Tikėtina, kad iš akmenų krautas pastatas pastatytas XVIII a., tačiau radinių tiksliai jo datavimui neaptikta.

Archeologiniai piliavietės ir jos prieigų žvalgymai suteikė nedaug naujų duomenų apie archeologinę situaciją žvalgytoje vietovėje. Nedaug naujų duomenų apie kultūrinį sluoksnį, jo datavimą sužinota ir tiriant šurfus donžone bei netoli jo, kiemo ŠR dalyje. Tolesnius tyrimus numatoma tęsti 2011 m.

Archeologinių tyrimų metu aptikti archeologiniai radiniai perduoti TIM.

Medininkai castle site

In reconstructing the Medininkai enclosure castle (Vilnius District), an excavation (a total of 677 m²) was conducted in the castle's yard and in its vicinity in 2010 (Figs. 1–2). The largest scale excavation was in the yard's SW part where a masonry utility building stood during the 19th–20th centuries. During the excavation, new data was learned about

the castle's construction. Ceramics (Figs. 3–5) and warfare-related finds (Figs. 6–9) were also discovered. The castle's masonry W wall was erected on a loose stone foundation, which had sagged due to the wall's weight. A row of postholes was found beside this foundation. It is thought that the posts are the remains of former scaffolding. The earliest cultural layers date to the late 14th–15th centuries, but contain few finds. The most find-rich cultural layers, those from the period of the manor's existence, date to the 15th–18th centuries. The remains of a 19th-century building, i.e. the stone foundation, which was in good condition, was discovered on the S edge (Figs. 10–12).

Albinas Kuncevičius,
Rimvydas Laužikas,
Ramūnas Šmigelskas

Dubingių piliavietė ir Radvilų rūmai

2010 m. tęsti archeologiniai tyrimėjimai Dubingių piliavietėje (Molėtų r.). Tirtas vienas buvusių Radvilų rūmų rūsys (*rūsųs* 2), kuris po 2009 m. tyrimų liko neištirtas dėl blogos rūsio skliauto būklės. Taip pat vykdyti archeologiniai tyrimai būsimų komunikacijų vietoje, kurios skirtos planuojamo muziejinio gaubto statybai.

Rūsio ilgis Š–P kryptimis apie 7,7 m, plotis R–V kryptimis apie 6,6 m. Tąd rūsio 2 patalpos plotas yra apie 50,78 m². Rūsųs 2 buvo visas užverstas griuvenomis, kuriose rasta nemažai pavienių radinių. Daugiausia rasta buitinės keramikos ir koklių šukių. Iškasus griuvenas nustatyta, kad rūsys mūrytas gotikai būdingu plytų rišimu, nors griežta plytų tvarka neišlaikyta. Nuo buvusios aslos rūsio 2 sie-

nose mūryti lauko akmenys iki 0,9–1,2 m aukščio.

Rūsio 2 Š sienoje, V kampe fiksuota buvusio švieslangio vieta. Švieslangis pradėtas mūryti 1,4 m aukštyje nuo rūsio aslos. Jo plotis apačioje – 1,42 m, viršuje – apie 50 cm. Maždaug 2,5 m aukštyje nuo aslos arba apie 1,1 m nuo švieslangio apačios fiksuota buvusi arka, kurios dalis išlikusi. Š sienoje, į R pusę nuo švieslangio, apie 30 cm į V nuo laiptinės į rūsį 2 durų staktos fiksuota buvusi namelio formos niša. Ji išmūryta apie 1,2 m aukštyje nuo rūsio aslos.

Rūsyje 2 arkinės formos laiptinės praėjimas (1 pav.) yra 1,64 m pločio, 2,45 m aukščio. Laiptinės apačioje įeinant į rūsį 2 buvo durys. Laiptinėje išlikusi durų staktos, kuri buvo 20–21 cm pločio, vieta.

Dar po 2009 m. tyrimų paaiškėjo, jog į rūsį 1 atskiro įėjimo nebuvo, į jį buvo patenkama pro rūsį 2, tai yra tarp abiejų rūslių buvo praėjimas. Arkinės formos praėjimas yra maždaug per vidurį rūslius skyrusios sienos. Jį sky-

1 pav. Rūsysis 2 ir rūsio laiptinė. R. Laužiko nuotr.

Fig. 1. Basement 2 and the basement staircase.

rė buvusios durys – yra likusi durų staktos vieta. Praėjimo plotis 1,54 m, plotis tarp staktos – 1,73 m. Vadinasi, staktos sienojas galėjęs būti ne mažiau kaip 10 cm storio, staktos plotis – 19 cm, praėjimo tarp rūslių aukštis – 2,63 m.

Rūsio 2 P sienoje rastos 2 arkinės nišos, viena R sienos dalyje, kita – V. R dalyje esanti arka yra 81 cm aukščio, 80 cm pločio, 50 cm gylio. Arkos apačioje abiejose arkos pusėse išlikusi vieta įstatyti medinei sijai ar lentai, buvusi tarsi nišos lentyna. Tokiu atveju buvusios sijos vietos plotis yra 96 cm, storis – 11 cm. Arkos apačia yra 94 cm nuo buvusio aslos lygio.

V dalyje esanti 83 cm pločio, 90 cm aukščio, 50 cm gylio arka išmūryta 40 cm į R nuo V sienos ir yra 1 m aukštyje nuo aslos. Arka V dalyje kiek kitokia nei R dalyje, jos apačioje nėra išmūrytų vietų lentynai.

2 pav. Rūsio 2 ŠR kampe aptikta krosnis.
A. Kuncevičiaus nuotr.

Fig. 2. The stove discovered in the NE corner
of basement 2.

3 pav. XV a. pabaigos sluoksnyje rastas kryžinis
smeigtukas. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 3. The cruciform pin discovered in the late
15th-century layer. 0 — 3 cm

Tarp abiejų arkinių nišų P rūsio 2 siena labai stipriai ištrupėjusi. Šios sienos R dalyje, maždaug 1,4 m aukštyje nuo rūsio aslos išlikusi švieslangio angos R kraštinė, mūryta plytomis nusklembtu galu. Dėl labai išvirtusios P sienos sunku pasakyti, ar šioje vietoje buvo tik vienas nesimetriškai įrengtas švieslangis ar maždaug simetriškai pirmajam galėjo būti įrengtas antras, įprasto dydžio švieslangis.

Rūsio 2 ŠR kampe aptikta buvusios krosnies vieta (2 pav.). Krosnies padas kvadrato formos, glaudžiasi prie Š ir R rūsio 2 sienos. Krosnies matmenys Š–P kryptimis yra 82 cm, R–V kryptimis – 83 cm. Jos padas išmūrytas iš tokių pat plytų, kokios naudotos ir rūmų statybai, surištos moliu. Pats krosnies padas pakeltas nuo aslos maždaug 20 cm, per porą gulsčiai padėtų plytų. Rūsio 2 ŠR kampe Š ir R rūsio sienose yra ertmė (jos kraštai aprtrupėję), kurios aukštis nuo krosnies pado yra 1,39 m. Nuo krosnies rūsio sienoje vertikaliai į viršų kyla beveik kvadrato formos 48x46 cm dydžio ertmė. Panaši ertmė buvo aptikta 2008 m. tyrimų metu patalpos 3 ŠV kampe ir laiptinės į rūšį R sienoje. Sunku pasakyti, ar tai ta pati ertmė, nes ji užsikišusi kalkėmis, dėl to neaiški šių aptiktų ertmių tarpusavio sąsaja. Taip pat sunku pasakyti, ar rūsyje 2 aptikta krosnį ir ertmę galima įvardyti kaip hipokaustinę šildymo sistemą, kai šiltas oras į patalpas tiekiamas kanalais. Krosnyje nerasta šilumos akumuliacinio įrenginio pėdsakų, kuris turėtų paskirstyti šilumą kanalais. Galima spėti, kad jei ši krosnis yra hipokausto tipo, tai šilumos tiekimas buvęs tiesioginis, o ne per šilumos akumuliacinio įrenginį.

Ištyrus rūšį 2, baigti ir visų buvusių Radvilų rūmų tyrimai. Toliau tyrimai vykdyti pilivietėje, tiriant būsimų komunikacijų vietą.

Pagal pirminį projektą elektros kabelis turėjęs būti nutiestas nuo laikinosios rūmų

griuvusių pastogės PR kampo R kryptimi iki lauko keliuko ir toliau šiuo keliuku P kryptimi, iki užvažiuojamosios aikštelės ant piliavietės PR dalyje. Tam pradėta tirti perkasa 1. Ji buvo 30x1 m dydžio, tirta 10 m atstumu į R nuo laikinojo rūmų gaubto. 20 cm gylyje, 8 m nuo perkasos pradžios atsidengė 10 tvarkingai sudėtų akmenų eilė. Manoma, jog tai gali būti medinio pastato pamatas ar kažkoks kalvos šlaito tvirtinimo įrenginys. Norint suprasti šių akmenų paskirtį, ateityje čia reikėtų iširti didesnę plotą. Perkasos 1 R dalyje fiksuotas 50 cm storio, o V dalyje – 1 m storio kultūrinis sluoksnis. Perkasos V dalyje fiksuoti 3 kultūrinio sluoksnio horizontai. Viršutinis juodos žemės sluoksnis datuojamas XVII a. pradžia – pabaiga. Jame radinių nėra daug – daugiausia rasta gan smulkių buitinės keramikos šukių, keletas smulkių plokštinių čerpių fragmentų, vienas Jono Kazimiero šilingas ir peilio fragmentas. Po šiuo sluoksniu fiksuotas juodos žemės sluoksnis su molio intarpais, datuojamas XVI a. Šiame sluoksnyje labai mažai radinių, vos keletas keramikos šukių, 3 dubeninio koklio fragmentai. Iš geležinių dirbinių rasta yla, pentinas ir peilis. Po šiuo sluoksniu vėl fiksuotas juodos žemės sluoksnis, datuojamas XV a. pabaiga, kuriame rasta keletas buitinės keramikos fragmentų ir vienas fragmentas dubeninio koklio, dengto žalia glazūra ir puošto rozetės ornamentu. Taip pat rastas kryžinis smeigtukas su grandelėmis (3 pav.). Smeigtukas 16,7 cm ilgio, kojelės ilgis 12 cm, skersmuo – 4 mm, kryžinės, užapvalintais galais galvutė 4,7x4,7 cm dydžio, 2 mm storio. Prie jos buvo pritvirtintos trys 1,3–1,4 cm skerspjūvio grandelės, sujungtos dviem porom žiedelių 4,9 cm ilgio ir 3 mm skersmens vliutėmis.

Šie 3 sluoksniai aptikti tik perkaso 1 V dalyje. Likusioje perkaso dalyje fiksuotas tik

4 pav. Boguslavo Radvilos koklis. XVII a. 3 ketvirtis. A. Mizgirienės pieš.

Fig. 4. A Boguslavas Radvila stove tile from the third quarter of the 17th century.

XVII a. kultūrinis sluoksnis, kuriame, be keramikos radinių, rasta muškietos kulka, gražtas, keli peilio fragmentai bei keli Jono Kazimiero šilingai. Ištyrus 30 m² plotą, buvo pakeistas projektas, tuo pačiu pasikeitė ir elektros kabelio vieta, kuriai buvo tiriama perkasa 2.

Perkasa 2 tirta į P nuo buvusių Radvilų rūmų iki PR piliavietės dalyje esančios užvažiuojamosios aikštelės. Perkasa 2 buvo 193 m ilgio, bendras tirtas plotas 231,6 m². Storiausias kultūrinis sluoksnis perkasoje siekia 1,3 m. Šioje vietoje rastas XVII a. pabaigoje įrengtas šiukšlynas, kuriame dauguma rastų radinių datuojami XVII a. 3 ketvirčiu. Didžiausią radinių dalį sudaro buitinės keramikos šukės – tiek plonasiene žiesta, tiek tradicinė su grūsto granito priemaiša. Rasta daug koklių, kurių didelė dalis puošti būdingu XVII a. kokliams geometriniu ar augaliniu motyvu dengiant žalia glazūra. Iš rastų koklių vertėtų paminėti plokštinius koklius su Boguslavo Radvilos herbu ir jo titulaturos inicialais (4 pav.). Tokių koklių tyrinėjant Radvilų rūmus nebuvo rasta, manoma, jog šalia pagrindinių rūmų galėjo būti dar vienas pasta-

0 5 cm

5 pav. Sidabrinis šaukštas. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 5. The silver spoon.

tas, kuriame ir naudotos krosnys iš šių koklių, juolab kad 1651 m. inventoriuje minimi mediniai svečių namai: „...didelis medinis namas su vėtrunge, įvažiuojamais vartais, skiedromis dengtu stogu“. Minimo pastato šių tyrimų metu tiksliau lokalizuoti nepavyko.

Tarp geležinių radinių rasti 3 peiliai ir vienas peilis su kauline rankena 10 cm ilgio geležte. Kaulinė rankena dekoruota horizontaliomis linijomis ir apskritimais. Nemažai rasta bato pasagėlių („varlikų“).

Šiuokšlyne rasti ir keli papuošalai: 2 gana primityvūs žiedai – vienas padarytas iš 3 vielučių viršuje iš jų susukant akutę, kitas juostinis – matyti buvusios akutės vieta, kuri nulūžusi. Rastas vienas smeigtukas 5,6 cm ilgio apskrito skerspjūvio kojele, plokščio skerspjūvio galvute, ornamentuota iškilomis horizontaliomis linijomis. Be jau išvardytų radinių, rastas vienas itin unikalus ir archeologiniuose objektuose labai retai aptinkamas radinys – sidabrinis šaukštas (5 pav.). Šaukšto ilgis 20,8 cm. Visas dirbinyje graviruotas augaliniais motyvais, nugarinėje jo dalyje, ant kojelės išgraviruotas herbas (buivolo galva) ir inicialai D. K. Herbo ir inicialų graviravimo technika aiškiai skiriasi nuo dekoru. Pasak E. Rimšos, „herbas greičiausiai priklausęs Komorovskių giminei, kuri nuo XVI a. pabaigos artimai susijusi su Radvilomis, o nuo XVII a. inicialai jau turi vardo ir pavardės reikšmę“.

Visame šiuokšlyne rasta 10 monetų – visos datuojamos XVII a. viduriu – II puse: 4 Kristi-

nos Livonijos šilingai ir 6 Jono Kazimiero šilingai.

Dalyje perkaso kultūrinis sluoksnis visai nesusiformavęs. Perkasoje 2, besidriekiančioje šalia buvusios bažnyčios, aptiktos 2 kalkių duobės, kuriose radinių nerasta.

Toliau žemės paviršius tiriamame plote žemėja ir tyrimai vykdyti buvusio tvenkinio vietoje. Šioje vietoje apie 10 m perkaso iširti iki žemio nepavyko, nes minima perkaso vieta buvo užtvindyta.

Perkaso 2 pabaigoje, po velėna fiksuotas 10–30 cm storio griuvenų sluoksnis, priklausantis buvusiai mūrinei klebonijai. Po griuvenomis buvo iki 1 m storio juodos žemės sluoksnis. Perkaso P gale aptikta akmenų konstrukcija, kuri neardyta, tikintis ateityje pratęsti tyrimus ir nustatyti jų paskirtį.

Tad visoje perkasoje 2 fiksuotas tik XVII a. kultūrinis sluoksnis, storiausioje vietoje siekęs 1,3 m.

Tyrimų metu aptikti radiniai saugomi Molėtų etnokosmologijos muziejuje.

Dubingiai castle site and Radvila palace

In 2010, one of the basements (no. 2, 50.78 m²) (Fig. 1) of the former Radvila palace was excavated at the Dubingiai castle site (Molėtai District). The location of a former stove was discovered in the basement's NE corner (Fig. 2). At the site of a future electric cable two trenches were excavated and a cruciform pin with chains (Fig. 3), stove tiles with the coat-of-arms of Boguslavas Radvila (Fig. 4), a silver spoon (Fig. 5), and ten mid – second half of the 17th-century coins were found in the cultural layers. The layers date to the late 15th–17th centuries.